

PAROHIILE CATOLICE DIN BANAT ÎN EPOCA LUI SIGISMUND DE LUXEMBURG

Adrian Magina*

Cuvinte cheie: Banat, *Sigismund de Luxemburg*, *parohii catolice*.

Keywords: Banat, *Sigismund of Luxembourg*, *catholic parishes*.

The Catholic Parishes of Banat in the Age of Sigismund of Luxembourg

(Abstract)

The age of Sigismund of Luxembourg was one of the most representatives in the history of medieval Hungary, including in terms of ecclesiastical realities. If there is only little information for the Orthodox Church history, the Catholicism sources are enough to allow detailed analysis. A series of documentary information allowed survey the realities of the lowest tier of Catholic Church structures: parishes. Only for period 1387–1437 sources mentioned 62 localities that had at least one Catholic parish. In urban areas, Cenad or Timisoara, the same sources indicate the presence of several parish churches. Very important was how those parishes worked and how they interacted with society. As in many cases of medieval Hungary in Banat most of catholic churches are patronized by the elite nobility. Various members of the elite build or help to build the community church; they are involved in church maintenance and because of this right of patronage (*ius patronatus*) may lead the appointment of a priest whom they propose. This analysis revealed that Catholic priests were involved in various aspect of social life. Most of the documentary mentions present the priests in conflict situations with noblemen especially with Himfy family. The study is followed by four documentary appendices, largely unpublished, which complete the information already known about the Catholic world of Banat.

Istoriografia ultimelor decenii, pe lângă alte aspecte legate de istoria Banatului, s-a concentrat și asupra fenomenului religios al provinciei. Un câmp de investigație predilect l-a reprezentat studierea catolicismului fapt ce a dezvăluit impactul major pe care acesta l-a avut în spațiul de la sud de Mureș¹. Chiar și așa fenomenul religios circumscris bisericii romane a fost surprins doar parțial din cauza curențelor documentare. Este totuși un caz fericit pentru că în cazul lumii ortodoxe nu există nici un fel de referință cantitativă, ci doar știri răzlețe care nu oferă nimic consistent pentru a putea creiona o imagine de ansamblu.

Constatările istoriografiei au pornit în general de la evidențele înregistrate în registrele de impuneri papale alcătuite în perioada 1332–1337. În bună măsură, în lipsa altor indicatori numerici, datele

cuprinse acolo au fost extinse și asupra perioadelor istorice ulterioare. Astfel analizele istorice au constatat că populația catolică a Banatului ar fi oscilat în jurul a 10%–12%, procent ce ar indica numărul alogenilor din provincie². Este destul de dificil de apreciat însă dacă criteriul numeric stabilit este viabil pentru întreaga perioadă medievală ori numai pentru secolul al XIV-lea căci, deși registrele papale provin din acea perioadă, date globale asupra tuturor așezărilor bănățene avem doar pentru epoca Huniazilor. Datorită lipsei informațiilor documentare nu suntem în măsură să știm, decât arareori, dacă o localitate cu parohie catolică în prima jumătate a secolului al XIV-lea și-a păstrat amprenta confesională în secolul următor sau a suferit mutații generate de mișcările de populație, epidemii ori războaie frecvente în Banatul secolelor XIV–XV.

În epoca lui Sigismund de Luxemburg (1387–1437), biserica catolică din Banat avea deja o tradiție bine determinată. Din punct de vedere instituțional întreaga provincie de la sud de Mureș, dar și

* Muzeul Banatului Montan Reșița, Bd. Republicii, nr. 10; e-mail: adimagina@gmail.com.

¹ Cele mai noi contribuții aparțin lui Dumitru Țeicu, *Geografia ecleziastică a Banatului medieval* (Țeicu, *Geografia*), Cluj-Napoca (2007) și lui Viorel Achim, *Catolicismul la românii din Banatul medieval*. *RI* (1996), nr. 1–2, 41–55 sau *Disputa pentru decimele din Terrae Christianorum din cuprinsul episcopiei de Cenad (1468–1469)* (Achim, *Disputa*). *RI* (2005), nr. 1–2, 169–184.

² Silviu Dragomir, *Le Banat roumain*, Sibiu (1944), 13–14; Dumitru Țeicu, *Banatul Montan în Evul Mediu*, Timișoara (1998), 409.

părți de la nord de râu, se afla în sfera de jurisdicție a episcopiei de Cenad, una dintre cele mai vechi din Ungaria. Dieceza era divizată în șapte arhidiaconate care suprapuneau și coordonau instituțional o rețea de parohii bine încheată. La momentul vizitei colecțiilor papali, în prima jumătate a secolului al XIV-lea, au fost înregistrate un număr de peste 200 de parohii catolice³. Așa cum menționam nu știm care este proporția exactă a acestor așezări din numărul total al localităților bănățene. Destul de puține sunt localitățile catolice din arealul montan și sub-montan corespunzătoare arhidiaconatelor Caraș și Sebeș, din comitatele Caraș și Timiș. Deși sporadice, prezențele catolice reprezintă numai în comitatul Caraș între 12% și 13 % din numărul total al așezărilor. În cazul comitatului Cenad indicele urcă până spre 26%, iar în cazul comitatului Arad ajunge la aproape 48%⁴. Totuși cea mai densă rețea parohială o regăsim în zona de câmpie a comitatului Timiș, tocmai acela pentru care ne lipsește estimarea cantitativă oferită de geografia istorică. Este ușor de închipuit că în acel areal corespunzător arhidiaconatului Timiș, unde funcționau 84 de parohii catolice grupate în 3 decanate⁵, procentul trebuie să fi fost cel puțin egal dacă nu superior situației din comitatele Cenad și Arad.

Spre finalul secolului al XIV-lea și începutul celui următor prezențele catolice din Banat rămân constante dar cu accent pus pe rolul ordinilor monahale. Datorită intervenției seculare, prin politicile anti-eretice și anti-schismatice ale regelui Ludovic de Anjou, biserica de rit roman din arealul sudic al regatului ungar a putut implementa o strategie de combatere a schismei în special prin edificarea unei rețele de conventuri franciscane care au acționat în mediul montan și sub-montan, acolo unde realitățile catolice erau sporadice. Respectivul mănăstiri urmau să suplinească lipsa parohiilor și să se implice activ în procesul de

convertire al ortodocșilor și realiniere a granițelor confesionale ale provinciilor.

Urmările acestei politici se resimt inclusiv pe parcursul domniei lui Sigismund care va încerca să susțină ordinul franciscan prezent în Banat cel puțin la nivel teoretic. Reiterarea în 1428, a măsurilor luate în 1366 de către Ludovic de Anjou, nu a produs mutații confesionale majore, atenția suveranului fiind focalizată pe lupta anti-otomană și mai puțin pe implementarea unei politici confesionale dure la adresa schismaticilor⁶. Documentele cunoscute până în prezent surprind pentru perioada 1387–1437 existența a 62 de localități în care regăsim menționate parohii, preoți ori capele de rit occidental. Dintre aceste așezări doar Kovinul poate fi bănuit că ar ascunde o realitate ortodoxă datorită faptului că respectiva biserică, consemnată în anul 1405, este legată de comunitatea sârbească locală⁷. Cele 62, asupra cărora avem certitudinea existenței unei biserici, capele sau parohii, dacă includem și Kovinul, însumau un total de 75 de lăcașuri de cult. Dintre acestea, 17 se aflau în mediul urban (22,5%, iar restul în spațiul rural. Procentual, doar 4% dintre bisericile ori capelele catolice erau în zona de munte (raportat la cele 62 de așezări), restul fiind cantonate în arealul de câmpie. Fără îndoială că cifrele nu redau situația exactă a teritoriului, căci nu toate spațiile de cult au ajuns să fie menționate în documente, numărul lor real trebuind să fie mult mai mare. Foarte multe dintre acestea, menționate în registrele colecțiilor papali, nu mai apar pur și simplu în sursele scrise ulterioare ceea ce nu presupune automat o discontinuitate. Este aproape imposibil ca în decurs de un secol, și în condițiile unui prozelitism evident promovată de regalitatea ungară, mai mult de jumătate din parohiile catolice din Banat să fi dispărut. Dimpotrivă acte mai târzii din a doua jumătate a secolului al XV-lea menționează biserici de rit roman, cum e cazul celei din Saravale, care nu apare amintită în epoca lui Sigismund dar care fusese anterior menționată de către colecții papali, ceea ce demonstrează că a funcționat pe tot parcursul acestei perioade. Alături de localitatea amintită mai sunt înscrise și alte edificii de cult, neconsemnate anterior, posibilă indicație a

³ Pentru istoria diecezei de Cenad a se vedea Petrovics István, *A Duna-Tisza-Maros-köz és Temesvár egyházi viszonyai a középkorban* (Petrovics, *Egyházi viszonyai. Erdélyi várostörténeti tanulmányok*, Miercurea Ciuc/Csikszterda (2003), 43–68; Szentkláray Jenő, *A csanádi egyházmegyei plebániak története* (Szentkláray, *Plebániak*), I, Budapest (1898), passim; Borovszky Samu, *Csanád vármegye története 1715-ig*, I, Budapest (1896), passim; Koszta László, *Dél-Magyarország egyházi topográfiája a középkorban. Dél Alföld és Szer*, Szeged (2000), 41–80; Ţeicu, *Geografia*, 7–25.

⁴ Am sintetizat datele după Györfy György, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza*, I, Budapest (1963), 163–188 comitatul Arad; 835–878 comitatul Cenad; III, Budapest (1987), 469–498 comitatul Caraș.

⁵ Arhidiaconatele bănățene cu toate parohiile lor la Szentkláray, *Plebániak*, 35–121.

⁶ Adrian Magina, *Răufăcători sau schismatici? Statutul ortodocșilor bănățeni în jurul anului 1400. Români în Europa medievală (între Orientul bizantin și Occidentul latin). Studii în onoarea profesorului Victor Spinei*, volum îngrijit de Dumitru Ţeicu, Ionel Căndea, Brăila (2008), 283–293.

⁷ Magdics István, *Diplomatarium Ráczeviense. Ráczevei okmánytár* (Magdics, *Diplomatarium*), Székesfehérvár (1888), 1.

dilatării fenomenului catolic la sud de Mureș⁸. Alte cazuri de funcționare neîntreruptă întâlnim la Zădăreni, aflată între parohiile catolice la 1333–1337, dar fără consemnarea altor realități ecleziastice până în 1480⁹; Frumușeni (Zeudi) unde parohia, pomenită în secolul al XIV-lea, a continuat să existe în epoca lui Sigismund fiind apoi menționată și în a doua jumătate a secolului al XV-lea¹⁰. Dacă la numărul cu mențiuni documentare ferme adăugăm aceste așezări și pe cele unde sunt amintite conventuri ale diverselor ordine religioase catolice, ajungem la un total de peste 70 de localități. Cifrele, cu toate că nu absolutizează o anumită situație, oferă indicii despre faptul că zona de câmpie fusese mult mai receptivă la discursul catolic, probabil și datorită mediului etnic mult mai divers.

Preoții

Unele dintre cele mai frecvente informații documentare, raportat la problematica bisericească în epoca lui Sigismund, sunt legate de persoanele ecleziastice. Fără să fie întotdeauna nominalizați, sacerdoții catolici apar pomeniți în 50 de cazuri adică peste 80% din totalul mențiunilor despre realitățile bisericești din Banat în perioada 1387–1437. Nu oricine putea opta pentru cariera de preot. Pentru ca cel în cauză să poată fi confirmat trebuia să îndeplinească câteva criterii: să aibă o viață morală integră, să fie matur din punct de vedere al vârstei, să știe citi și scrie (*literarum scientia commendabilis demonstraretur*)¹¹. Pe lângă calitățile morale viitorul preot trebuia să fie integru fizic. Totuși prin dispensă papală, cum e cazul lui Anton de Franad preot în Bulci-orb de un ochi, postul respectiv putea fi ocupat de o persoană cu anumite infirmități¹².

Numirea preoților în parohii ține cont de dreptul bisericesc și de *ius praesentandi* adică dreptul prin care seniorul locului propune un candidat pentru parohia vacantă dintr-o localitate de pe domeniul său, în virtutea dreptului de patronat

(*ius patronatus*) de care beneficiază asupra lăcașului de cult. Propunerea ajunge în fața autorităților bisericești care se pronunță asupra ei. Situația se pretează foarte bine Ungariei pentru că aici majoritatea lăcașurilor de cult au fost construite ca biserici patronale¹³. În Banat avem situația de la Ianova unde, în anul 1400, la recomandarea celor doi comiți de Timiș, episcopul de Cenad îl numește pe Sebastian *ad plebaniam seu rectoratum parochialem*¹⁴. De asemenea, în anul 1428, Sigismund cedează dreptul de *ius patronatus* în favoarea comunității locale din Kovin care poate în acest fel să își aleagă singură preotul¹⁵. În ambele cazuri pare să fie vorba despre domeniul regal, în situația Ianovei dreptul respectiv fiind exercitat de către oficialii comitatului iar la Kovin cedat de către rege comunității, sub forma unui privilegiu. Fără îndoială că, pe domeniile nobiliare, propunerea respectivă venea dinspre familia ce deținea posesiunea unde se afla parohia respectivă și care se îngrijea de biserică și dotația acesteia. După ce au primit confirmarea și au fost numiți în parohie, preoții se bucurau de drepturile cuvenite urmând să își îndeplinească atribuțiile sacerdotale care în primul rând erau legate de organizarea vieții religioase a respectivei comunități. Oficierea misei, ascultarea confesiunilor, celebrarea căsătoriei și a botezului, asistența la înmormântare sunt câteva dintre atribuțiile parohului. De asemenea el se implică în viața socială (prin acte de caritate, soluționarea conflictelor etc.), se îngrijește de cimitirul comunității și veghează la respectarea interdictului ecleziastic, în cazul în care acesta a fost aruncat asupra unui membru al parohiei¹⁶. În localitatea unde servea preotul beneficia de taxele și beneficiile cuvenite precum și de o reședință unde să locuiască (*domus parochialis*), pe cât posibil în vecinătatea bisericii¹⁷. Documentar pentru Banatul epocii lui Sigismund sunt atestate case parohiale în 1406, într-o localitate de pe domeniul familiei Himfy, probabil Remetea, unde capelanul familiei nobiliare a fost închis cu ocazia unei incursiuni a

⁸ Magyar Országos Levéltár, Diplomatikai levéltár, nr. 16388 (Dl.): *Zarafalwa in comitatu Chanadiensis adiacentem...in tenentis possessionis Peryemes adiacente, simulcum prediis Oskola et Feyerghaz ac medietate Pathatheleke, in quibus omnibus sunt ecclesie lapidee*.

⁹ Data la care este pomenit *Ladislaus presbiter, plebanus de Zadorlaka* – Dl. 18318.

¹⁰ V. Achim, *Disputa*, 170, 183.

¹¹ Augustinus Barbosa, *Pastoralis sollicitudinis sive de officio et potestate parochi* (Barbosa, *De officio*), Coloniae Agrippinae (1662), 35–39.

¹² Lukcsics Pál, *A XV. századi pápai okleveleil Diplomata pontificum sec. XV (Lukcsics, Pápai oklevelei)* II, Budapest (1938), 47, nr. 32.

¹³ Rűsz Fogarasi Enikő, The relationship Town-Church in the Seven Transylvanian Counties from the Beginnings to the Mohács battle. The institution of Patronage. *Church and Society in Central and Eastern Europe*, ed. Maria Crăciun, Ovidiu Ghita, Cluj-Napoca (1998), 167; Csilla Aradi, Some aspects of parish organization in medieval Hungary (Aradi, Some aspects). *Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich*, 21, 2005, 199.

¹⁴ Dl. 53063. Anexa II.

¹⁵ Magdics, *Diplomatarium*, p. 8.

¹⁶ Jean Gaudemet, La paroisse au Moyen Age. *Revue d'histoire de l'Église de France*, tom 59, nr. 162 (1973), 16–17.

¹⁷ Barbosa, *De officio*, 174–175.

vicearhidiaconului din Chery (*capellanum nostrum in proprio domo sua captivare faciendo*)¹⁸ și la Ersig unde datorită unui conflict interfamilial casa preotului a fost afectată¹⁹.

Așa cum anticipam prin cele două cazuri de mai sus, o bună parte din referințele despre preoți sunt legate de implicarea acestora în diverse conflicte, probabil și pentru că actele ce conțineau cauzele respective, datorită împrejurărilor istorice, s-au conservat mai bine. Avem situații clare când plebanii sunt cei care intră în conflict cu diverse personaje, de obicei din elita nobiliară. Două cazuri interesante sunt din 1394 și 1396. În ambele cazuri preoții se află, în calitate de păgubiți, în conflict cu membri ai puternicei familii Himfy de Remetea. În primul caz este implicat Nicolae preotul din Omor care îl acuză pe nobilul Himfy de răpirea a doi cai buni²⁰. Al doilea conflict îl are protagonist tot pe un Nicolae, parohul din Opațița, care ajunge până la oficialii comitatului Caraș pentru a-și recupera paguba de pe urma unui împrumut acordat lui Ștefan fiul lui Petru. Deoarece acesta din urmă nu și-a plătit datoria, parohul din Opațița a primit dreptul de a-și acoperi prejudiciul din bunurile numitului Petru până la achitarea totală a împrumutului²¹. Un conflict mult mai serios s-a desfășurat între plebanul din Chery, ce îndeplinea și funcția de vicearhidiacon de Sebeș, și aceeași familie Himfy de Remetea. Neînțelegerea, amintită prima dată în 1406, a continuat cel puțin 12 ani și a avut caracterul unui mic război cu rapturi, detenții, răniri, intervenții la episcop și amenințarea excomunicării²². Nu știm care a fost finalitatea acestui conflict însă preoții din dieceza de Cenad vor mai fi implicați ulterior în ostilitățile dintre familiile Himfy și Dancs de Macedonia. În perioada 1433–1435 disputa celor două familii a degenerat ceea ce a condus la reacția arhidiaconului de Timiș. În decurs de doi ani el poartă o vie corespondență cu preoții din Remetea, Duboz, Ersig pentru a încerca aplanarea conflictului. De asemenea arhidiaconul face apel și la preoții din Ghertenis sau Kevesd (Cuijești) pentru a interveni în împăcarea dintre cele două familii nobiliare. Intransigența nobililor Himfy l-a determinat pe oficialul bisericesc să îi excomunică, cerând preoților să anunțe acest fapt și să nu permită altora să interacționeze cu aceștia sau familiarii lor (să îi

salute, să întrețină conversație, să îi ospăteze etc.), sub pedeapsa excomunicării²³. Procesul dintre familiile Himfy și Dancs și corespondența purtată de către arhidiaconul de Timiș oferă cele mai multe date despre implicarea preoților în viața comunităților din Banat.

O altă serie de informații despre sacerdoți o avem dinspre suplicile adresate de persoanele ecleziastice din diecezele ungare curiei papale. Printre cei care scriu destul de des se află și preoții din dieceza Cenadului. Cererile respective, în majoritatea cazurilor, conțin informații despre acordarea de indulgențe, de parohii vacante ori alte oficii ecleziastice sau despre diverse venituri cerute de membrii clerului din dieceză. Fiecare cerere are specificul său cum e la Lipova unde parohul Ioan Andrei cere dreptul de a acorda indulgențe pentru că biserica sa nu e bine dotată²⁴ sau la Șemlacu Mare (Mezősomlyó) unde plebanul solicită o dispensă pentru că un familiar al său a mutilat un hoț cu toate că era de datoria autorităților seculare să se ocupe de acea faptă²⁵. O situație oarecum tragi-comică este întâlnită la *Zenthgeurgh* (Szentgyörgy) unde preotul cere dispensă pentru că s-a amestecat să despartă o ceată de laici beți, în conflict unul dintre ei fiind rănit. Din cauza frigului și a alcoolului respectivul a murit peste noapte ceea ce l-a determinat pe preot să obțină dispensa necesară²⁶.

După cum se observă preoții sunt implicați în aproape toate aspectele vieții sociale și religioase, de la soluționarea conflictelor și implicarea directă în acestea, până la respectarea legislației bisericești în cazul interdictului. În aceste condiții cei care ocupă funcția sacerdotală sunt personaje importante cu un rol deosebit de activ în viața comunităților.

Bisericile

Biserica a reprezentat pentru Evul Mediu una din componentele de bază ale vieții sociale. Inițial lemnul a fost materialul de construcție pentru o mare parte a bisericilor din Ungaria medievală. Ulterior la sfârșitul secolului al XIII-lea și pe parcursul celui următor, tendința a fost de a reconstrui acele lăcașuri de cult din piatră²⁷. În cazul Banatului primele mențiuni despre monumentele de cult respective le avem din secolul al XIV-lea.

¹⁸ *Zsigmond-kori oklevéltár (ZsO)*, II/1, ed. Mályusz Elemér, Budapest (1958), nr. 4834.

¹⁹ *Dl.* 43526.

²⁰ Pesty Frigyes, *Oklevelek Temesmegye és Temesvár város történetéhez (Temes)*, ed. Ortway Tivadar, Pozsony (1896), 244.

²¹ *Dl.* 41021. Anexa I.

²² *ZsO*, nr. 4834; *Temes*, 541–542, 556.

²³ Adrian Magina, *Albertus archidiaconus Themesiensis*. Între cele temporale și cele spirituale, în *AnB* (S.N.), Arheologie–Istorie, XVI (2008), 155–170.

²⁴ Lukcsics, *Pápak oklevelei*, I, Budapest (1931), 108, nr. 367. Anexa IV, nr. 32.

²⁵ *Ibidem*, II, 63, nr. 105.

²⁶ *Ibidem*, I, 182, nr. 877.

²⁷ Aradi, *Some aspects*, 195–196.

O informație din 1322 oferă indicii despre câteva biserici din comitatele Timiș și Cenad, la care materialul de construcție era piatra (*ecclesia lapideea*). Este vorba de lăcașurile de cult din Zenthlazlow și Zenthmargita, în comitatul Cenad și cele din *Gungudeghaza*, Geur, Wyodwar din comitatul Timiș²⁸. Câțiva ani mai târziu, în 1329, era pomenită și biserica de piatră din satul *Achad* aflată pe domeniul aceluiași Teodor de Voiteg²⁹. O situație insolită o prezintă biserica din localitatea Valea, construită *partim in lignis partim in lapidibus*³⁰. Probabil este vorba despre un sanctuar cu o fundație de piatră deasupra căreia au fost înălțați pereții de lemn. În general istoriografia acceptă o diferență terminologică între bisericile de lemn și cele de piatră. De obicei sub formula de *capella* se ascund biserici construite din lemn, în vreme ce termenul *ecclesia* desemnează o construcție de piatră. De altfel în Banatul epocii lui Sigismund distincția respectivă este făcută destul de clar într-un act din 1424 când sunt împărțite bunurile nobiliare din mai multe localități din comitatul Timiș inclusiv bisericile. Astfel în Voiteg se afla o biserică de piatră fără turn (*ecclesiam lapideam sine turri*); în Teremia o altă biserică de piatră cu turn (*ecclesiam lapideam cum una turri*) dar la care îi lipsea acoperișul și unde oficiile religioase erau efectuate de plebanul din Voiteg; în Jebel biserică de piatră de asemenea cu turn iar în Peciu Nou o biserică din piatră fără turn. Capele de lemn (*capella lignea*) erau în *Vareleye*, Cebza și *Byka*. În vreme ce capela din *Vareleye* avea cimitir și loc de înmormântare celei din *Byka* în lipseau astfel de anexe³¹. Situația de la Teremia poate avea două explicații: fie, până la finalizarea reparațiilor, credincioșii beneficiau de asistența spirituală a preotului din Voiteg, fie avem de-a face cu o biserică mamă (cea din Voiteg) care exercită drepturi asupra filiei (Teremia). Formula biserică mamă-filie nu este neobișnuită în Ungaria medievală fiind întâlnită încă din secolul al XIII-lea, situație ce presupune jurisdicția asupra filiei și prezența

²⁸ *Oklevéltár a gróf Csáky család történetéhez (Csáky Oklevéltár)*, I, Oklevelek 1229–1499, Budapest, (1919), 47: *Zenthlazlow et Zenthmargita cum ecclesiis (lapideis) in Chanadiensi, ... item Wyoduor Geur et Gungudyghaza cum ecclesiis lapideis*.

²⁹ Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, III, Budapest, (1882), 201: *item villam Achad acquisiticiam etiam cum ecclesia lapidea in honorem beate virginis constructa in Temesiensi*.

³⁰ *Ibidem*, 147.

³¹ *A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idős ágának okmánytára. Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vasonkeo*, VIII, ed. Kammerer Ernő, Budapest (1895), 150–152.

preotului din biserica mamă la celebrarea misei sau a înmormântărilor³². Pe lângă funcția ecleziastică, o parte a acestor edificii, au avut rolul de refugiu sau apărare. Este cazul bisericii din Obad unde biserica se afla în interiorul incintei fortificate³³ sau la Opațița unde din cauza permanenței amenințării turcești biserica a trebuit înconjurată cu ziduri de lemn, aflate în acel moment în stare de ruină din cauza vechimii lor³⁴. În ceea ce privește hramul lăcașurilor de cult actele epocii sunt destul de generoase cu detalii de acest tip. Predomină bisericile închinare Sfintei Maria, 21,5 % din numărul total amintit în epoca lui Sigismund. Mult mai redus este numărul lăcașurilor închinare Sf. Gheorghe (6,6%), Sf. Elisabeta ori Sf. Martin (4 %). Sfinții patroni ai celorlalte biserici pomenite în sursele documentare sunt cei obișnuți în Ungaria medievală: Ioan Botezătorul, Ștefan protomartirul, Mihail, Bartolomeu, Ștefan regele, Dumitru etc. Iese din tipare doar biserica parohială din Timișoara închinată Sf. Eligius, caz singular în Ungaria, situație ce trebuie legată de influențele aduse în regat de către dinastia de Anjou³⁵. Numărul mare de lăcașuri închinare Sf. Maria, atât în mediul urban cât și în cel rural, indică o predispoziție pentru cultul marianic, cel puțin pentru epoca în discuție.

Există puține informații despre modul cum arăta o biserică parohială din Banatul secolelor XIV–XV. Cele mai multe asemenea edificii nu s-au păstrat datorită vicisitudinilor vremii ori așteaptă în continuare să fie investigate arheologic. Documentul din 1424, citat anterior, face distincția clară între biserici cu turn și fără. O mențiune rară din aceeași perioadă (1432), indică faptul că biserica parohială din Opațița avea două sacristii³⁶. O situație fericită este la Berzovia unde a fost investigată arheologic biserica parohială a satului Remetea de pe domeniul familiei Himfy. Era de tip sală cu sanctuar patrulater (6,50/4,50 m), cu o navă de dimensiuni mari (11/6,55 m) și o sacristie de 4,5/4 m amplasată pe latura nordică a sanctuarului. Laturile navei erau întărite cu contraforturi iar grosimea fundațiilor ajungea până la un metru. În jurul bisericii a fost identificată o necropolă care a funcționat anterior ceea ce poate acredita ideea unei capele de lemn, folosită inițial de familia

³² Aradi, Some aspects, 197–198.

³³ *Temes*, p. 317–318.

³⁴ Lukcsics, *Pápái oklevelei*, II, 67, nr. 12; Juhász Koloman, *Die Stifte der Temeswarer Diözese im Mittelalter*, Münster (1927), 263–265.

³⁵ Pentru implicațiile cultului Sf. Eligius în Ungaria și cazul Timișoarei medievale la Petrovics, *Egyházi viszonyai*, 54–64.

³⁶ Lukcsics, *Pápái oklevelei*, II, 67, nr. 12.

nobiliară, peste care a fost suprapusă biserica de piatră în a doua jumătate a secolului al XIV-lea³⁷.

În privința inventarului obiectelor de cult deținut de respectivele biserici parohiale, acesta poate fi doar bănuț pornind de la câteva informații disparate ori târzii. La Caransebeș în anul 1439 pentru a certifica o cauză martorii depun jurământul în interiorul bisericii, cu mâinile așezate pe cruce și pe moaștele sfinților³⁸. După instaurarea Reformei religioase odăjdiiile bisericii (nenominalizate) au fost depozitate în sacristia lăcașului de cult de unde, locuitorii, le-au predat misionarilor iezuiți veniți să predice în zonă³⁹. Este de bănuț că o parte a acelor odoare erau deținute încă din secolele trecute, mai ales dacă era vorba despre moaște ale sfinților ori obiecte din metal prețios. Aproape sigur, în cazul bisericilor patronate de diverse familii nobiliare, patronii se implicau în dotarea cu obiecte de cult. O parte din obiectele de inventar puteau proveni din donații de la credincioși. Exemple de acest fel avem din 1380 când alături de bani, prin prevederi testamentare, se lasă bisericii claustrilor din Arača și Lipova și diverse veșminte bisericesti, cupe și vase pentru uzul ecleziastic⁴⁰. Evident o parohie din mediul rural nu putea aspira la inventarul uneia din zona urbană sau la inventarul deținut de biserica unei mănăstiri dar, păstrând proporțiile, trebuia să existe un minim impus de oficierea serviciului divin (cupe, candelă, poate fragmente de moaște). Tot în spațiul urban sunt detectabile așezăminte caritabile, cum e cazul hospitalului pentru săraci din Cenad, unde fusese construită o capelă, destinată probabil ofierii serviciului divin pentru plebea ajunsă acolo⁴¹. Fără alte detalii documentare este dificil de apreciat dacă respectiva biserică avea funcție parohială sau depindea de vreuna din parohiile din oraș.

Mărturiile documentare indică faptul că în secolele XIV-XV numeroase biserici catolice din spațiul bănățean erau patronale fiind construite de către cei care dețin domeniul unde se află lăcașul de cult. Edificiile de cult din piatră, construite pe

moșiile lui Teodor de Voiteg, se aflau sub aceeași incidență a lui *ius patronatus* (*patronatus ecclesiarum predictarum*)⁴² ceea ce arată că nobilul respectiv a făcut un efort destul de mare cu construcția și întreținerea lor. Este și cazul lui Petru, Mihail și Gal de Arača ce s-au implicat de asemenea în susținerea bisericii parohiale care a devenit locul unde familia mergea să se roage. Tocmai din această cauză, pe când erau la misă (*auditionis missarum ad ecclesiam eorum parochialem*), adversarii lor au profitat, le-au atacat casa și le-au distrus documentele familiei⁴³. Și bisericile din Omor, Zenthkiral (Szentkirály) sau Sanctus Martinus (Szentmárton) erau menționate în 1433 ca patronate de către Laurețiu Cholnok de Omor⁴⁴ semn că fenomenul respectiv era unul răspândit în lumea catolică din Banatul secolelor XIV-XV.

Nobilii respectivi au construit bisericile pentru uzul comunităților și s-au implicat în întreținerea lor în virtutea dreptului de *ius patronatus*. Alteori o familie din rândul elitei construiește un locaș de cult pentru uzanța proprie, de obicei sub forma unei capele aflată în apropierea reședinței nobiliare. Familia Himfy avea în anul 1406 propriul capelan însă nu știm dacă acesta servea la o capelă de curte a familiei ori în biserica parohială din Remetea, aflată foarte aproape de reședința familiei. Doamna Catherina, soția lui Ștefan fiul lui Petru Himfy, se putea lăuda că biserica lor s-a bucurat de strălucire încă din timpul regelui Ludovic de Anjou, indicație a epocii în care a fost construită și a implicării familiei în susținerea ei⁴⁵. În ciuda implicării sale în conflicte, inclusiv cu persoane ecleziastice, Ștefan se arată foarte grijuliu față de biserica sa parohială căreia nu pregetă să îi doneze mai mulți cai buni (*quamplures equos equaciales per istum Stephanum pro ecclesia sua parochiali*)⁴⁶. Biserica este privită ca un bun patrimonial și de valoare ce merită toată atenția necesară după cum o dovedește poziția lui Emeric Himfy de Debrenthe care, în 1435, solicită vicecomitelui de Timiș, Mihail Anyos de Faysz, să scutească de vamă grânele adunate pentru vânzare de către ruda sa Ana, văduva lui Emeric Himfy de Remetea. Banii, obținuți din vânzarea acelor grâne adunate de pe posesiunea Beodra, urmau a fi folosiți la refacerea bisericii lor parohiale din Remetea aflată în paragină⁴⁷. Cazul nu este singular căci la Opațița nobilii Simon Stamsie și Dean Ratico cer

³⁷ Toate datele despre biserica din Remetea la Țicu, *Geografia*, 202.

³⁸ Pesty Frigyes, *A Szörény Bánság és Szörény vármegye története*, III, Budapest (1878), 34.

³⁹ *Călători străini despre Țările Române*, III, ed. Maria Holban, M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, București, 1971, 121.

⁴⁰ Dl. 6692: *claustrum de Aracha... quingentas florenos aureos, unam casulam de atlaz flavea cum suis pertinenciis, perlis ornatam, duas cauces argenteas in procesione supra velum gestantes et duas ampulas argenteas in superiori capella... ac claustrum Sancti Lodovici de Lippa unum calicem aureum, perlis et gemmis ornatum, in superiori capellam habitam legamus.*

⁴¹ Lukcsics, *Pápái oklevelei*, II, 46, nr. 30.

⁴² *Csáky Oklevéltár*, I, 88.

⁴³ Dl. 92492.

⁴⁴ Lukcsics, *Pápái oklevelei*, II, 101, nr. 248

⁴⁵ ZsO, nr. 4834.

⁴⁶ *Temes*, p. 488; 511.

⁴⁷ Dl. 56633. Anexa III.

dreptul de a reedifica din piatră zidurile vechi de lemn care înconjurau biserica. Toată staruința lor este pentru a proteja edificiul religios aflat sub permanenta amenințare turcească⁴⁸.

În concluzie realitățile ecleziastice din Banatul epocii lui Sigismund de Luxemburg sunt deosebit de complexe. Marea majoritate a parohiilor catolice, consemnate de către colecții papali la începutul secolului al XIV-lea, și-au continuat existența și pe parcursul domniei lui Sigismund. Prezențele catolice sunt evidente la nivelul întregului Banat și în toate mediile etnice. Este epoca când presiunile anterioare la adresa schismaticilor și-au făcut parțial efectul și au produs mutații confesionale în cadrul societății românești bănățene. Datorită structurii instituționale eficiente și a unei rețele parohiale bine coagulate episcopia de Cenad a trecut printr-una din cele mai faste perioade din istoria sa. Din acest punct de vedere epoca lui Sigismund de Luxemburg poate fi considerată un etalon pentru istoria catolicismului bănățean.

ANEXE

I

31 octombrie (1396)¹, Gătaia

Original: MOL, Dl. 41021 (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag), pergament, pe verso urme a trei peceti inelare.

Vicemitele Nicolae fiul lui Beke și juzii nobililor comitatului Caraș, după ce au constatat că, în urma hotărârii legale, Ștefan fiul lui Petru nu și-a plătit datoria ce o avea, dau dreptul păgubitului, Nicolae parohul din Opațița, să-și poată recupera în orice fel prejudiciul din bunurile zisului Ștefan.

Nos, Nicolaus filius Beke, vicecomes comitatus de Crasso ac iudices nobilium de eadem, damus pro memoria, quod coram nobis dominus Nicolaus, plebanus de Apacha², Stephanum filium Petri iure excitationis et evocationis super ipsum prefatum Stephanum idem Nicolaus plebanus legitime lucrauit, duos equos vallentes septuaginta florenos sine birsagione Stephani prefati, nos vero in uno termino inter partes cum ordinatione proborum virorum ac nobilium talem fecimus concordiam, quod idem Stephanus filius Petri predicto Nicolao plebano XII florenos cum centum denariis usque quindecim dies satisfaciendum impenderent, predicto termino adveniente idem Stephanus filius Petri non solvit,

neque solvere curavit, nos vero predicto Nicolao plebano concessimus litteras nostras patentes, ut ubicunque predicto Stephano jobagiones suos vel ad se pertinentes idem dominus Nicolaus plebanus habeat facultatem libertatem predictum suum damnum recipiendi. Datum in Gathal³, feria tertia proxima post festum Simonis et Jude apostolorum, anno Domini M^{mo} CCC^{mo} [XC]^o sexto¹.

Verso: (scris de altă mână) 1366

Nihil valeat

1. Lipsa cifrelor ce marchează numărul zecilor în document a condus spre plasări cronologice diferite a acestuia. Mályusz Elemér nu îl include printre actele epocii lui Sigismund iar în regestele diplomelor antemohaciene publicate în varianta electronică pe DVD – *Collectio Diplomatica Hungaria. A középkori Magyarország digitális levéltára*, szerkesztette Rác György Budapest, 2008 – documentul de față este datat 31 octombrie 1346. Analiza internă a actului duce la concluzia că a fost scris la sfârșitul secolului al XIV-lea. Elementul hotărâtor pentru datare este dat de prezența lui Nicolae, fiul lui Beke, care a fost vicecomite de Caraș în perioada 1396–1400, el remarcându-se ca emitent al mai multor documente, unele asemănătoare ca formă cu actul de mai sus. Pentru perioada funcției sale a se vedea Engel Pál, *Magyarország világi archontológiája 1301–1457*, vol. I, Budapest, 1996, p. 144; actele emise de vicecomite între 1396–1400 sunt publicate de Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, vol. III, p. 231–236. Un element în plus, care exclude datarea în prima jumătate a veacului al XIV-lea, este faptul că, în lunile iunie-iulie 1346, în funcția de vicecomite de Caraș este pomenit *Gregorius dictus Feyes* – Dl. 41015; Dl. 41016, iar spre sfârșitul anului, în 4 decembrie, apare menționat în aceeași funcție *Michael de Ryma* – Dl. 41025. Puțin probabil ca în decurs de o jumătate de an să se fi succedat în funcție trei vicecomiți.

2. Opațița, sat aparținând administrativ orașului Deta județul Timiș.

3. Gătaia, județul Timiș

II

4 aprilie 1400, Cenad

Original: Magyar Országos Levéltár (MOL), Dl. 53063 (Kállay család), pergament, sub text urme ale pecetii aplicate în ceară roșie.

⁴⁸ Lukcsics, *Pápak oklevelei*, II, 67, nr. 12.

Regest: Mályusz Elemér, *Zsigmondkori oklevéltár*, vol. II/1 (1400–1406), Budapesta, 1958, nr. 180.

Grigore, episcopul de Cenad, la recomandarea comiților de Timiș, îl numește pe Sebastian fiul lui George din Timișoara, preot la parohia din Ianova rămasă vacantă în urma morții fostului titular Nicolae.

Frater Gregorius, Dei et apostolice gratia episcopus ecclesie Chanadiensis significamus tenore presentium, quibus expedit universis, quod nos consideratis virtutibus, vita morum et honestate laudabili conversatione discreti viri domini Sebastiani filii Georgii de Themesuar nostre diocesis conperientesque sibi mores, scientiam et etatem laudabiliter et sufficienter suffragari, quem etiam magnifici viri domini utriusque Nicolai filii Stephani comites Themensienses recommendantes litteratoria¹ nobis presentarunt, ad plebaniam seu rectoratum parochialem ecclesie beate Georgii martiris de Jenew² per mortem condam domini Nicolai, ultimi et immediati possessoris eiusdem, de iure et de facto vacantem ipsum eligentes ad eorundem presentationem in eadem ecclesia parochiali auctoritate nostra ordinaria recepto prius ab eodem dedebita obedientia et reverentia nobis et successoribus nostris exhibenda solito iuramento duximus paternali confirmandum. Datum Chanadini, in dominica Judica, anno Domini M⁰⁰ CCCC⁰⁰.

1. Corect *litteratorie*.
2. Ianova, sat aparținând comunei Remetea Mare, județul Timiș.

III

24 aprilie (1435)¹, Iersig
Original: MOL, Dl. 56633 (Kállay család), hârtie, pe verso aplicată pecete inelară de închidere.

Emeric Himfy de Debrente solicită (vice)comitelui de Timiș Mihail Anyos, să scutească de vamă grânele adunate pentru vânzare de către Ana văduva lui Emeric Himfy de Remetea, pentru că, banii obținuți, urmau să fie folosiți la refacerea bisericii parohiale din Remetea.

Sincere reverentie et honoris continuum incrementum. Salutationeque subiectiva animi obsequendi. Strenue vir, domine et amice noster

honorande. Enodamus vestre dominationi presentium cum thenore, quod generosa domina² Anna relicta alias Emericii filii Hym de Remethe conaretur reedificari quendam ecclesiam desolatam in eadem Remethe³ existentem ad honorem beate Marie virginis fondatam, ad quam reedificationem eadem domina agregavit quadam fruges ad alienandum seu vendendum, cum quibus valeret perficere prenotatam ecclesiam beate virginis ad honorem Dei omnipotentis et ad laudam virginis gloriose. Conqueriturque nobis eadem domina Anna, glossa videlicet nostra, ut per hec litteratorie vestre dominationis postulare procurarem, mediantibus quibus liberam facultatem haberet transmittendi per thelonia sub vestro officiolatu existentia. Igitur vestram rogamus dominationem in his ob intuitum omnipotentis Dei et ob amorem virginis gloriose, nec non ob respectum nostrii servitii, ut de predictis litteras vestras dare dignemini et velitis, mediantibus quibus valeat eadem domina ad possessionem suam predictos fruges, videlicet ad Beldre⁴ transmittere ad alienandum seu vendendum, cum quibus possit prenotatam ecclesiam beate virginis feliciter perficere, fruges vero seu triticum non diriget plus, nisi cum quator curribus. Scripta in Egerzegg⁵, die dominica, videlicet in die beati Georgii martiris etc.

Emericus filius Hym de Debrenthe
officialis de Zephel6 vester in omnibus.

Verso: Strennuo viro Michaeli Anjos comitti comitatus Themensis domino et amico suo plurimum honorando prestantissimo detur.

1. În perioada cât vicecomite de Timiș a fost menționat Mihail Anyos (1433–1437), singurul an în care sărbătoarea Sf. George a picat duminica a fost 1435. Pentru anii în care și-a exercitat funcția: Dl. 43942 (3 martie 1433) și Dl. 55082, Dl. 55083 (23 aprilie 1437). Engel Pál, *Magyarország világi archontológiája* 1301–1457, vol. I, Budapest, 1996, p. 204 dă pentru oficialatul lui Mihail Anyos doar perioada 1435–1436.

2. Cuvânt repetat.

3. Remetea, sat dispărut situat în apropierea comunei Berzovia, județul Caraș-Severin.

4. Beodra azi Novo Miloševo, Serbia.

5. Eersig sat aparținând comunei Vermeș, județul Caraș-Severin.

6. Jebel, județul Timiș.

IV

Parohii, biserici, capele și preoți catolici din Banat în epoca lui Sigismund de Luxemburg
Mențiuni documentare

1. Arača

18 august 1416: „...nobilis domina mater ipsorum Petri, Mychaelis et Galli (filiorum Marci filii Petri de Arach) causa auditionis missarum ad ecclesiam eorum parochialem accessissent, tunc prefatus Johannes (de Arach) ad domun ipsorum in dicta Arach habitam irruendo universa litteralia eorum instrumenta...asportasset”.

Dl. 92492.

2. Banatsko Arandjelovo

23 octombrie 1437: „Supplicatur pro indulgentia ecclesiam B. Mariae Virginis in Orozlanus, Canadiensis diocesis, visitantibus concenda”.

Lukcsics, II, p. 154, nr. 504.

7 decembrie 1437: „Supplicatur pro indulgentia ecclesiam parochialem B. Mariae Virginis in Orozlanus, Canadiensis diocesis, visitantibus concenda”.

Ibidem, p. 155, nr. 510.

3. Bizere

13 iulie 1433: „Supplicant Nicolaus de Bizere pro facultate curandi missam celebrandam extra ecclesiam tempore belli. Item ut ecclesiam suam visitantibus indulgentia concedatur”.

Ibidem, p. 95–96, nr. 232; Juhász, p. 265.

4. Bulci

25 aprilie 1431: „Supplicatio Antonii de Ffranad, presbyterii Strigoniensis diocesis, plebani parochialis ecclesiae S. Mariae de Bulch, Canadiensis diocesis, cui olim a Martino papa V concessum erat non obstante defectu corporis (onioculus)”.

Ibidem, p. 47, nr. 32.

5. Byka

23 martie 1424: „...item in Byka possessio regia capellam ligneam cimiterio et sepultura carentem...”

Zichy, VIII, p. 152.

6. Caransebeș

9 iulie 1392: „...Michael plebanus de Sebes...”

Szörényi bánság, III, p. 14.

11 mai 1429: „Supplicatio Andree Jacobi acolytus portatile parochialis ecclesiae B. Marie de Sebes, Senadiensis diocesis...”

Lukcsics, I, p. 237, nr. 1270.

12 martie 1439: „proprys manibus tacto viuifice signo crucis sanctorum diversarum reliquiarum conditam ad magnam aram in ecclesia Sebesiensi fundatam eandem reponentes in et super eo iuramentum prestavimus”

Szörényi bánság, III, p. 34.

7. Căprioara

10 și 16 ianuarie 1438: „Supplicatur pro indulgentia ecclesiam parochialem B. Marie de Capranaca (Caprenara), Cenadiensis diocesis, quam quidam nobilis in confiniis Scismaticorum erexit, visitantibus concedenda”.

Ibidem, II, p.157, 160, nr. 523, 539.

8. Cebza

23 martie 1424: „...item in Cheuze, nunc apud manus Georgii de Chak habita, ecclesiam lapideam sine turri...”

Zichy, VIII, p. 152.

9. Cenad

14 noiembrie 1389: „capellam beate Marie Virginis Cenadiensis...ecclesie beati Georgii martyris Cenadiensis”

MVH, I/3, p. 26.

20 februarie 1400: „...ecclesia sancte Elisabeth Cenadiensis...”

Ibidem, I/4, p. 170.

22 aprilie 1431: „...in civitate Cenadiensis quoddam hospitale pro pauperibus cum capella Sanctorum Caterinae, Elisabeth et Dorotheae erexit, rectoribus dicti hospitalis pro tempore existentibus remissionem plenariam concedit”

Lukcsics, II, p. 46, nr. 30.

7 februarie 1433: „Supplicatio Andree Johannis de Mohach...super ecclesia S. Galli de Apatchfalva...ac capellam S. Ladislai Regis supra capellam S. Johannis baptistae in civitate Cenadiensis..”

Ibidem, p. 70, nr. 137.

13 iulie 1433: „Supplicat Andreas de Chanadino, Baciensis diocesis, ut ecclesias parochiales S. Marie ac S. Osvaldi regis de Chanad,

dictae diocesis, quarum idem patronus existit, visitantibus indulgentia concedatur”.

Ibidem, p. 93, nr. 221.

14 iulie 1433: „Supplicatio Gregorii Petri, clericii Cenadiensis diocesis et rectoris capellae S. Ladislai sitae in ecclesia parochiali S. Johannis Baptistae, Cenadiensis diocesis...”

Ibidem, p. 106, nr. 259.

9 aprilie 1435: „Supplicant rector et parochiani ecclesiae parochialis BB. Petri et Pauli app. ac Omnium Sanctorum Chanadiensis diocesis...”

Ibidem, p. 129, nr. 365.

10. Chama

15 iulie 1400: „ecclesia parochialis sancte Elisabeth de Chama, Cenadiensis diocesis...”

MVH, II/4, p. 225; *Ortway*, I, p. 439.

11. Chery

24 iunie 1406: „...vicearchidiaconos de Chery spoliatores et malefactores suos ad possessionem nostram destinavit et capellanum nostrum in proprio domo sua captivare..”

ZsO, II/1, nr. 4834.

22 decembrie 1417: „...discreto viro Thome capellano domini Johannis plebani de Chery...”

Temes, p. 541.

22 decembrie 1417: „Johannes plebanus de Chery vicearchidiaconus de Sebes, memorie commendamus per presentes, quod magister Stephanus filius Petri de Remethe pro quibusdam causis suis exigendis, discreto viro Thome presbitero capellano domini Johannis plebani de Chery quadraginta florenos novorum in festo beati Thome apostoli solvere debuisse...”

Ibidem, p. 542.

20 mai 1418¹: „...magistri Stephani filii Petri de Remethe et filiis suis...pro verberatione, wlneratione, detencione et carceri mancipatione domini Thome presbiteri de Cherii et Pauli clerici de eadem excommunicationis vinculum incurrissent...”

Ibidem, p. 556.

1. Publicat în *Temes* fără dată. Datarea documentului în *ZsO*, VI, nr. 1935.

22 februarie 1435: „...Demetrio de Vyneph ac Georgio de Cheri et Michaeli de Toti ac aliis plebanis, aliarum ecclesiarum parochialium...”

Dl. 54909.

12. Chesint

4 iunie 1400: „Stephanus filius Petri filii Heen de Remethe...quidam jobagiones sui in possessione sua, Kezy vocata, commorantes cum eorum plebano parochiali de nundinis in possessione Zeudi vocata celebrare consuetis versus propria remeare voluissent tunc dominus frater Briccius abbas de Byzere per officiales seu familiares regius occupator seu exactor medii fructus possessionum ecclesie predictae eosdem jobagiones et plebanum suos in campo insequi faciendo, vestibus, armis pecuniis et omnibus aliis bonis et rebus tunc erga ipsos habitis et repertis spoliari spoliatoque captivare fecisset...”

Temes, p. 294.

13. Duboz

19 august, 31 august 1433: „Discretis viris dominis Johanni de Remethe et N[icolaus] de Dubaz ecclesiarum plebanis...”

Dl. 54821, Dl. 54824.

7/14 iulie 1434: „viris discretis Michaeli de Remethe et Johanni de Dobaz ecclesiarum plebanis...”

Dl. 54877.

14. Egyhazas Csorna

22 iulie 1393¹: „...se fecissent divisionem, ut media pars possessionis Egyhazas Csorna vocata, incipiens ab ipsa ecclesia a plaga orientali...”

Temes, p. 232.

1. În *Temes*, data greșită 29 iulie 1393. Datarea corectă în *ZsO*, I, nr. 3023.

15. Ersig

9 mai 1422: „Dicitur nobis in [personis] Thome, Blasii, Ladislai, Emericii et Johannis filiorum Benedicti filii Heen de Debrenthe, quod Emericus, Ladislaus, Franciscus et Nicolaus de Remethe his temporibus proxime preteritis quedam fena de curia ipsorum levando asportassent, domosque plebani eorundem in Egerzegg commorantis detraxissent et desolassent, in quo ecclesie ipsorum ducentos florenorum novorum dampna ipsis nobilibus de Debrenthe intulissent, preterea quoddam pratium, necnon quandam possessionem ipsorum occupando usi fuissent et uterentur de presenti potentia mediante in preiudicium ipsorum et dampnum valde magnum”.

Dl. 43526

3 octombrie 1433: „Circumspectis et discretis viris dominis Johanni de Remethe et Michaeli

de Egerzeg ecclesiarum plebanis nobis reverendis sincere dilectis”.

Dl. 54828.

2 noiembrie (1433): „Johannes sacerdos de eadem Remethe et Michael de Egereseg”.

Dl. 56609.

8 noiembrie 1433: „Circumspectis et religiosis viris, dominis Johanni de Remethe et Michaeli de Egerzegh [ecclesiarum plebani] nobis in Christo (...) commisso”.

Dl. 54830.

12 noiembrie 1433: „Johannes et Michael ecclesiarum plebani de Remethe et de Egerzegh oratores pro vita vestra pariter et salute etc”.

Dl. 56616.

16. Figud

1397: „Nicolaum, presbyterum dictum de Figud, clerium Cenadiensis diocesis...”

Ortavay, I, p. 412.

17. Firiteaz

31 august 1388: „Demetrio rectore ecclesie Beate Virginis de Ffeyereghaz...”¹

Dl. 29728; Fábian, p. 237.

1. Nu este sigur dacă preotul amintit în document este din Firiteaz sau din localitatea dispărută Nagyfejéregyház, aflată la în apropiere de Micălaca, la nord de râul Mureș.

8 martie 1403: „...viris discretis dominis Petro de Muron, Georgio de Feyerghaz, Johanni de Nog Zechen, Mathie de Vynga plebanis et eciam rectoribus...”

Temes, p. 328.

17 iunie 1410: „...discretus vir Ladislaus sacerdos de Fejereghaz et Benedictus frater eiusdem contra Paulum literatum supereo ut ipsi res et bona eiusdem Pauli eo tempore, quo idem Paulus jobagio eorum exitisset abstulissent...”

Ibidem, p. 429.

18. Frumușeni

26 august 1402: „Andreas Galli rectoris parochialis ecclesie S. Stephani protomartyris de Zeugy Cenadiensis diocesis”.

MVH, I/4, p. 454; Ortavay, I, p. 403, n. 10.

19. Genrtelke (Gyürghthelleke)

11 iunie 1388: „Item in comitatu Orodiensi villam Genrtelke in qua est lignea capella...”.

Krassó, III, p. 177.

20. Ghertenis

12 martie 1435: „Viris discretis dominis N[icolaus] de Helemba ac N[icolaus] de Gertyanus ecclesiarum plebanis amicis nobis in Christo gratis, item Gregorio de Kwesdi ecclesie plebano commisso”

Dl. 54915.

21. Ghilad

10 noiembrie 1399: „...in congregatione nostra generali universitatis nobilium dictorum Themessyensis et Crassouiensis comitatum feria secunda proxima post festum Omnium Sanctorum¹ ex speciali regia commissione prope civitatem Themesuar celebrata discretus vir dominus Nicolaus plebanus de Ohad de medio aliorum exurgendo propsuit eo modo, quod cum Stephanus filius Petri de Remethe possessionem Georgii Cheulnuk de Omor vocatam desolasset, tunc duos bonos equos suos quadraginta florenorum auri valentes indebite et minus iuste...”.

Dl. 53043.

1. 3 noiembrie 1399.

22. Giarmata

7 octombrie 1400: „parochialis ecclesia sancti Bartolomei apostoli in Garma, Cenadiensis diocesis...”

MVH, I/4, p. 233.; Ortavay, I, p. 443.

23. Halmos¹

13 iulie 1433: „Item, ut ecclesiam parochialem S. Demetrii martiris de Halmos, Cenadiensis diocesis, visitantibus indulgentia concedatur”.

Lukcsics, II, p. 96, nr. 233.

1. Probabil este vorba despre o localitate dispărută din comitatul Arad, localizată la sud-est de Buzad. Cu aceeași denumire apare menționat și Almăjul din Banatul Severinului, de asemenea dispărut.

24. Helemba

12 martie 1435: „Viris discretis dominis N[icolaus] de Helemba ac N[icolaus] de Gertyanus ecclesiarum plebanis amicis nobis in Christo gratis, item Gregorio de Kwesdi ecclesie plebano commisso”

Dl. 54915.

25. Horogzeg

14 februarie 1421: „...Laurentium Michk de Orolch actorem et Sebastianum et Dominicum nobiles de Sczylag....ad instantiam domini Demetri plebani de Horogzeg pro eisdem in causam attractis stantis duximus prorogandam”.

Dl. 11036.

26. Ianova

4 aprilie 1400: „Georgii de Themesuar....ad plebaniam seu rectoratum parochialem ecclesie beate Georgii martiris de Jenew”.

Dl. 53063, anexa II.

27. Jebel

23 martie 1424: „...in Zephel, ecclesiam lapideam cum una turri...”

Zichy, VIII, p. 151.

28. Kalva¹

19 mai 1434: „Discretis viris dominis Nicolao de Kemeche ac Petro de Kalva ecclesiarum plebanis nobis dilectis in Christo, comissio.

Dl. 12600.

1. Localitate dispărută situată în comitatul Cenad sau Arad.

29. Kemeche

25 octombrie 1400: „parochialis ecclesia Sancti Petri de Kemeche, Cenadiensis diocesis”

MVH, I/4, p. 279; *Csánki*, I, p. 698.

19 mai 1434: „Discretis viris dominis Nicolao de Kemeche ac Petro de Kalva ecclesiarum plebanis nobis dilectis in Christo, comissio.

Dl. 12600.

30. Kevesd (Kwuesd, Cuięști)

16 noiembrie 1433: „...prefatus Ladislaus filius Stephani dicti Hym in sua ac dictorum aliorum fratrum suorum personis auctoritate procuratoria eandem causam cum huiusmodi sua serie in eadem statu ac secundum diem festi Epiphaniarum Domini proxime venturi prorogavit eo modo, quod ipse magister Danch personaliter ipso secundo die Epiphaniarum Domini in possessione Gertyanus una cum eisdem Ladislao et aliis filiis Hym vel altero eorum debeat comparere et per asumptionem mutuam bonorum hominum compactatorum et pacis zelatorum tam de actione, quam de expensarum moderatione coram discretis dominis de Remethe predicta et de Kwuesd plebanis nostris in hac parte commisariis...”

Dl. 54833.

12 martie 1435: „Viris discretis dominis N[icolaus] de Helemba ac N[icolaus] de Gertyanus ecclesiarum plebanis amicis nobis in Christo gratis, item Gregorio de Kwesdi ecclesie plebano commisso”

Dl. 54915.

31. Kovin (Keve)

25 aprilie 1405: „in eadem civitate nostra Kevi apud ecclesiam B. Marie Virginis parochialem in eadem habitam”

Magdics, p. 1.

29 noiembrie 1428: „Insuper animo deliberato et ex certa scientia ac temera nostrae regiae potestatis plenitudine nostrum ius patronatus regium in ipsos iudices civesque hospites et incolas nostros penitus transferendo eisdem omnimodam damus et tribuimus potestatis facultatem, et hi dum et quandoquaque ac quotiescunque earum parochialis ecclesia, per mortem sui rectoris, aut alio quovis modo legitime vacaverit, semper, toties quoties opus erit, personam idoneam in sacerdotio constitutam, literaturae sufficientis et commendande vitae in eorum plebanum eligere, assumere et recipere possint; episcopo diocesano pro recipienda canonica confirmatione praesentanda temporibus perpetuis successive universis”

Ibidem, p. 8.

32. Lipova

1401: „Valentino de Zewdi canonico ecclesie sancti Martini Orodiensis...parochialis ecclesia Sancti Stephani Regis de Lyptua dicte diocesis, nosceris obtinere”.

MVH, I/4, p. 308; *Ortvay*, I, 396.

19 martie 1421: „Supplicatio Johannis Andree rector parochialis ecclesie S. Regis Stephani refundate de Lyppa, Chanadiensis diocesis, de indulgentia dictam ecclesiam, non bene dotatam et in confinibus Hungarie et Walchie et Moldwe situatam visitaturis”

Lukcsics, I, p. 108, nr. 367.

25 octombrie 1423: „Supplicatio Johannis Andree rector parochialis ecclesie S. Stephani regis de Lippa, presbyter Cenadiensis diocesis, de prov. de canonicatus et prebenda et cantoratu ecclesie Cenadiensis (100 fl.), vacans per mortem Petri de Lippa non obstante dicta parochialis ecclesie S. Stephani (50 fl.).

Ibidem, p. 148, nr. 661; *Juhász, A csanádi*, p. 129.

20 decembrie 1423: „Supplicatio Dauxbun dicti presbyter ecclesie S. Stephanis regis de Lippa, Cenadiensis diocesis, et civium de Lippa de indulgentia dictam ecclesie parochialis visitantibus”.

Ibidem, p. 151, nr. 699; Juhász, *A csanádi*, p. 130.

33. Macedonia

7 ianuarie 1422: „Supplicatio nobilis Nicolai Petri, baronis baronie Themesiensis, Cenadiensis diocesis, qui in confinio infidelium, in oppido Macedonia dicte diocesis capellam S. Trinitatis contiguam parochialis ecclesie B. Marie ibidem existenti edificat, de facultas in eadem capella divina officia celebrari facere”.

Ibidem, p. 121, nr. 443.

34. Margli

19 martie 1438: „Supplicatio Georgii Ladislai, rectoris parochialis ecclesie B. Mariae Virginis de Margli (23 fl.) Cenadiensis diocesis pro nova provisione dictae ecclesie, vacantis per obitum Lucae, de quo beneficio Ladislaus episcopus Cenadiensis iam prefato Georgio auctoritate ordinaria providit”.

Ibidem, II, p. 162, nr. 549.

35. Maşloc

27 decembrie 1428: „Supplicatio....Dyonisii Pauli rector parochialis ecclesie S. Stephani de Macharaka, Cenadiensis diocesis...”.

Ibidem, I, p. 211, nr. 1077.

36. Meeg (Migia)

18 septembrie 1393: „Andree Johannis, canonicus ecclesie Cenadiensis....petitio continebat, quod olim parochiali ecclesia beate Marie de Meeg, Cenadiensis diocesis, per liberam resignatione dilectii filii Jacobi Wenceslai de Lipche, tunc ipsius ecclesie rector... parochialem ecclesiam predictam, cuius fructus...triginta marcharum argenti”.

MVH I/3, p. 223.

37. Mikloskerekly

21 decembrie 1390: „...parochiali ecclesie sancti Nicolai in Mikloschirken, Cenadiensis diocesis...”.

MVH, I/3, p.113; Ortway, I, p. 479.

38. Murani

8 martie 1403: „...viris discretis dominis Petro de Muron, Georgio de Feyereghaz, Johanni de Nog Zechen, Mathie de Vynga plebanis et eciam rectoribus...”.

Temes, p. 328.

39. Nog Zechen

8 martie 1403: „...viris discretis dominis Petro de Muron, Georgio de Feyereghaz, Johanni de Nog Zechen, Mathie de Vynga plebanis et eciam rectoribus...”.

Ibidem.

40. Novi Kneževac

8 iunie 1421: „ecclesiarum parochialium de Rewkanisa similiter in honore beate Virginis...”.

Csáky, I, p. 313.

41. Obad

10 septembrie 1403¹: „Castella in Ohad et in Jobag, quod est constructum in circuitu² ecclesie...”.

Temes, p. 317–318, Csánki, II, p. 43.

1. Documentul a fost publicat integral în *Temes* p. 317–318 fără dată doar cu anul probabil 1402. Datarea corectă în *ZsO*, II/1, nr. 2609.

2. Există diferențe în transcrierea acestui cuvânt. La Csánki apare *in circuitu* iar în *Temes* formula *in intuitu*. În varianta de transcriere propusă de Csánki, am avea de-a face cu o biserică înconjurată de un zid, în vreme ce, potrivit transcrierii lui Pesty, reiese că biserica se afla în apropierea fortificației. În original – Dl. 56505, formula folosită este *in circuitu*, ceea ce acreditează ideea unei biserici fortificate.

19 februarie 1430: „Item Blasii Thome de Ubetz clericus Chanadiensis diocesis, capellanus ecclesie S. Michaelis in Jobag dicte diocesis, de simili gratia”.

Lukcsics, I, p. 250, nr. 1357.

42. Omor¹

10 august 1394: „Ex querulosa insinuacione fidelis nostri discreti viri, Nicolai plebani de Omor, nostra intellexit Serenitas, quomodo Stephanus filius Petri de Remethe, nuper duos equos suos bonos ab eodem potencialiter abstulisset...”.

Temes, p. 244.

1. Sunt două localități bănațene care poartă acest nume în Evul Mediu, ambele aflate în comitatul Caraș. Una dintre ele este Rovinița Mare în actualul județ Timiș situată pe valea Bârzavei, cealaltă dispărută localizată în apropiere de Dupljaja (Serbia) la vărsarea Carașului în Dunăre. În acest caz parohia catolică amintită în documente ar trebui căutată la Rovinița Mare, sat ce se afla în posesiunea familiei Cholnok.

3 mai, 13 iunie, 27 iunie 1396: „...Stephanum filium Petri nobilem de Remete...contra dominum Nicolaum plebanum de Homor...”

Krassó, III, p. 232–233.

13 iulie 1433: „Supplicans Laurentius de Cholnok de Omor miles Chanadiensis diocesis, ut ecclesias parochiales S. Michaelis de Omor, S. Marie de Zenthkyral, S. Martini de Sancto Martino dictae diocesis, quarum idem Laurentius patronus existit, visitantibus indulgentia concedatur.

Item, ut rector parochialis ecclesiae de Omor eos et omnes parochianos semel in anno ab omnibus peccatis absolvere possit”.

Lukcsics, II, p. 101–102, nr. 248

43. Opațița

31 octombrie 1396: „Nicolaus plebanus de Apacha...”

Dl. 41021, Anexa I.

10 noiembrie 1432: „Supplicatio nobilis Simonis Stamsie et nobilis Dean Ratico pro licentia aedificandi sive restaurandi muros in villa Opatiza, Cenadiensis diocesis. In qua quidem villa est quoddam casale, in quo quaedam ecclesia parochialis sub vocabulo Virginis gloriose fundata, habetque dicta ecclesia a superiore parte in angulis duas sacristias, super quibus olim ad tuendam ecclesiam contra incursiones Turcorum muri de lignaminibus aedificati sunt. Qui muri autem iam vetustate consumpti sunt, quam ob rem praefati nobiles viri eos lapidibus reparare desiderant”.

Lukcsics, II, p. 67, nr. 12; Juhász, *Die Stifte*, p. 263–265.

30 decembrie 1432: „Conceditur indulgentia ecclesiam parochialem B. Marie de villa Opaticze, Cenadiensis diocesis, visitantibus”.

Ibidem, p. 69, nr. 128.

44. Peciu Nou

23 martie 1424: „Vibech possessio regia...esset ecclesia lapidea sine turri”.

Zichy, VIII, p. 152.

45. Periam

1391: „...condam Johannes Rector parochialis ecclesie sancti Georgii de Perymes, Cenadiensis diocesis...”.

Ortvay, I, 416.

46. Radetest

13 iulie 1433: „Item supplicant Stephanus Olah filius Sanchonis de Radetest, Chanadiensis diocesis, ut ecclesiam B. Marie Virginis de Radetest visitantibus indulgentia concedantur”.

Lukcsics, II, p. 89, nr. 208.

47. Recaș

2 decembrie 1390: „...parochialis ecclesia sancti Spiritus de Rekaș, Cenadiensis diocesis...”.

MVHI/3, p. 97.

25 aprilie 1405: „...possessionem Rekaș vocatam in quatuor partes rectas et equales diuidendo, una earundem videlicet quartam partem, a parte occidentali ex opposito ecclesie parochialis Sancti Spiritus ibidem constructe...”.

Temes, p. 340.

25 martie 1422: „...nobilis domina Katherina vocata relicta condam Petri de Gyond ac Ladislaus, filius eiusdem domine ab una, parte vero ex altera discretus vir dominus Demetrius plebanus de Rekaș pro nobili viro Stanizlao filio Nicolai de eadem Rekaș...”.

Ibidem, p. 575.

48. Remethe

13 octombrie 1414 și 1 mai 1415: „...rebus et bonis...spoliasset, et isuper quamplures equos equaciales per istum Stephanum pro ecclesia sua parochiali in dicta Remethe constructa donatos et collatos...”.

Ibidem, p. 488; 511.

19 august, 31 august 1433: „Discretis viris dominis Johanni de Remethe et N[icolaus] de Dubaz ecclesiarum plebanis...”.

Dl. 54821, Dl. 54824.

3 octombrie 1433: „Circumspectis et discretis viris dominis Johanni de Remethe et Michaeli de Egerzeg ecclesiarum plebanis nobis reverendis sincere dilectis”.

Dl. 54828.

2 noiembrie (1433): „Johannes sacerdos de eadem Remethe et Michael de Egerseg”.

Dl. 56609.

8 noiembrie 1433: „Circumspectis et religiosus viris, dominis Johanni de Remethe et Michaeli de Egerzegh [ecclesiarum ple]banis nobis in Christo (...) commisso”.

Dl. 54830.

12 noiembrie 1433: „Johannes et Michael ecclesiarum plebani de Remethe et de Egerzegg oratores pro vita vestra pariter et salute etc”.

Dl. 56616.

16 noiembrie 1433: „...prefatus Ladislaus filius Stephani dicti Hym in sua ac dictorum aliorum fratrum suorum personis auctoritate procuratoria eandem causam cum huiusmodi sua serie in eadem statu ac secundum diem festi Epiphaniarum Domini proxime venturi prorogavit eo modo, quod ipse magister Danch personaliter ipso secundo die Epiphaniarum Domini in possessione Gertyanus una cum eisdem Ladislao et aliis filiis Hym vel altero eorum debeat comparere et per assumptionem mutuam bonorum hominum compactatorum et pacis zelatorum tam de actione, quam de expensarum moderatione coram discretis dominis de Remethe predicta et de Kwuesd plebanis nostris in hac parte commisariis...”.

Dl. 54833.

7/14 iulie 1434: „viris discretis Michaeli de Remethe et Johanni de Dobaz ecclesiarum plebanis...”

Dl. 54877.

24 aprilie (1435): „...reedificari quendam ecclesiam desolatam in eadem Remethe existentem ad honorem beate Marie virginis fundatam”.

Dl. 56633, Anexa III.

49. Sanctus Martinus

13 iulie 1433: „Supplicant Laurentius de Cholnok de Omor miles Chanadiensis diocesis, ut ecclesias parochiales S. Michaelis de Omor, S. Marie de Zenthkyral, S. Martini de Sancto Martino dictae diocesis, quarum idem Laurentius patronus existit, visitantibus indulgentia concedatur”.

Lukcsics, II, p. 101, nr. 248

50. Sanctus Rex

11 octombrie 1400: „...ecclesia sancti Stephani ville nuncupate sancti Regis, Cenadiensis diocesis...”.

MVH, I/4, p. 234; *Ortvay*, I, p. 482.

51. Seceani

8 martie 1403: „Thomas Karos...contra dominum Ladislaum plebanum de Kysschechen in adquisicione cuiusdam equi viginti quinque florenis valentis destinavit nostri in presenciam...”.

Temes, p. 328.

52. Şemlacu Mare

4 iulie 1432: „Supplicatio Stephani Johannis presbyteri plebani ecclesie parochialis S. Martini de Mezeosomlio, Cenadiensis diocesis pro dispensatione super irregularitate, si quam propterea contraxerit, quia coactus quendam furem, familiarem suum mutilari fecit, quamquam furem supplicio secularium iudicum tradere debuisset”.

Lukcsics, II, p. 63, nr. 105.

53. Teremi

6 februarie 1415: „Item in Theremij quasdam sessiones jobagionales incipiendo a domo plebani...”.

Temes, p. 501.

23 martie 1424: „Item in Theremi similiter ad porcionem ipsius Michaelis (Bobal) et fratrum suorum...in communi ecclesiam lapideam cum una turri, scilicet nunc tecto carentem, divina tamen in eadem celebrantem per plebanum de Veyteh predicta; item in eadem Theremi ad porcionem prelibati Dominici filii Nicolai et fratrum eiusdem...ac similiter ecclesia in communi ut premittitur”.

Zichy, VIII, p. 151.

54. Timișoara

25 aprilie 1391: „Stephano Bano filio Phylipus de Korogh contra discretum virum dominum Jacobum plebanum de Themesuar...”.

Temes, p. 200.

21 februarie 1392: „...in sede nostra judiciaria... Petrus filius Valentini in persona domini Jacobi plebani de Themeswar...”.

Ibidem, p. 215.

5 mai 1394: „parochialis ecclesia sancti Eligii de Temeswar, dicte diocesis, cuius fructus...quadraginta florenorum auri...”.

MVH, I/3, p. 253.

13 mai 1396: „dilectus filius Nicolaus Nicolai rector parochialis ecclesie sancti Eligii de Themeswar, Cenadiensis diocesis...”.

Ibidem, p. 323.

25 octombrie 1400: „parochialis ecclesia sancti Eligii de Temeswar, Cenadiensis diocesis...”.

Ibidem, I/4, p. 238.

1 iulie 1402: „Nicolaus Andree dictus de Temeswar canonicus Agriensis...parochialis ecclesia sancti Eligii de Temeswar, cum Sancti Georgii et sancti Martinii ecclesiis ac sancte Marie nec

non sancte Margarete capellis eidem parochiali ecclesie canonice annexis, Cenadiensis diocesis, quam quondam Jacobus Benedicti obtinebat, per ipsius Jacobum obitum...vacet ad presens et tanto tempore vacavit...”

Ibidem, 446.

23 iulie 1406: „parochialem ecclesiam sancti Eligii de Temeswar, Cenadiensis diocesis...”

Juhász, *Die Stifte*, p. 238.

16 iulie 1435: „discretum virum dominum Stephanum plebanum de Themeswar...nostro vicearchidiacono de Temeswar”

Dl. 12738.

55. Toti

22 februarie 1435: „...Demetrio de Vyneph ac Georgio de Cheri et Michaeli de Toti ac aliis plebanis, aliarum ecclesiarum parochialium...”

Dl. 54909.

56. Unip

22 februarie 1435: „...Demetrio de Vyneph ac Georgio de Cheri et Michaeli de Toti ac aliis plebanis, aliarum ecclesiarum parochialium...”

Ibidem.

57. Vareleye

23 martie 1424: „Item in Vareleye similiter solum ipsius Michaelis Bobal et fratrum eiusdem capellam ligneam cympterium et sepulturam habentem...”

Zichy, VIII, p. 151.

58. Vinga

8 martie 1403: „...viris discretis dominis Petro de Muron, Georgio de Feyereghaz, Johanni de Nog Zechen, Mathie de Vynga plebanis et eciam rectoribus...”

Temes, p. 328.

59. Voiteg

23 martie 1424: „...in facie prescripte possessionis Veyteh, ecclesiam lapidea sine turri...”

Zichy, VIII, p. 150.

23 martie 1424: „plebanum de Veyteh”

Ibidem, p. 151.

60. Vršac

7 mai 1429: „Supplicatio...Gregorii Dominici, acolytus portatile parochialis ecclesia B. Marie de Ersomella, Senadiensis diocesis.”

Lukcsics, I, p. 237, nr. 1267.

61. Zenthgewrgh

15 aprilie 1426: „Supplicatio Thome Gregorii, rectoris ecclesia parochialis S. Georgii de Zentghenigh, presbyter Cenadiensis diocesis, de dispensatio super irregularitas, si quam propterea contraxisset, quod olim percipiens nonnullos ebriatos laicos sese verberare ad eos separari causa appropinquavit et quendam eorum forte vulneravit, qui vulneratus propter intensum frigus et nimiam ebrietatem emisso cruore ea nocte mortuus sit”

Ibidem, p. 182, nr. 877.

7 iunie 1429: „Supplicatio nobilis Thome Gregorii de Xibech, rectoris parochialis ecclesia S. Georgii de Zenthgewygh, Cenadiensis diocesis...”

Ibidem, p. 240, nr. 1291.

62. Zenthkyral

13 iulie 1433: „Supplicant Laurentius de Cholnok de Omor miles Chanadiensis diocesis, ut ecclesias parochiales S. Michaelis de Omor, S. Marie de Zenthkyral, S. Martini de Sancto Martino dictae diocesis, quarum idem Laurentius patronus existit, visitantibus indulgentia concedatur”

Ibidem, II, p. 101, nr. 248